

נהרות

אורות של אמונה
לדרך החיים

החזרתא

מלוקט מדברות
קדשו ותורתו של
האדמו"ר רבי דוד חי
אביחצירא שליט"א

גיליון יד
פרשת בלק תשפ"ו

בצל האמונה

פרקי חיזוק לחיים של רוגע ושלווה

מפתח הפרנסה - כוחו של הביטחון לפתוח אוצרות שפע למתייגעים בתורה

המירוץ היומיומי והעונן הרחני

בכל בוקר אנו פוקחים את עינינו אל תוך מציאות מאתגרת של דאגות וטרדות. על הפרנסה, הניסיון לכלכל את הבית בכבוד וההוצאות המטרות, תופסים מקום נרחב במחשבותינו ומייצרים לא פעם מתח וחרדה. בתוך שטף החיים הזה, לעיתים מתגעבת ללב תחושה מוטעית כי הזמן שאנו מקדישים ללימוד תורה או השעות שאנו מבלים בתפילה, באים כביכול על חשבון ההשתדלות הגשמית שלנו וגוזלים מאיתנו זמן יקר של עשייה. אך תורת החסידות מבקשת להעניק לנו משקפים שונות לחלוטין. היא מגלה לנו שהשלווה האמיתית והמפתח לאוצרות השפע אינם טמונים ברביעי עמל חומרי מתוך דאגה, אלא נשענים על עונן איתן ופנימי של חיבור לתורה וביטחון טהור בהשם יתברך.

חיבורן של התורה והפרנסה

משנת חכמים קובעת יסוד מוסד בחיי היהודי, אם אין קמח אין תורה, ואם אין תורה אין קמח (אבות ראשון). במבט ראשון, נראה כי מדובר בשני קווים מקבילים ושונים לחלוטין - צורכי הרוח הגבוהים אל מול צורכי החומר הפשוטים. אך בחתבוונת מעמיקה מתגלה כי שזורים הם זה בזה לבלי הפרד. נקודות החיות של כל יהודי, התורה והפרנסה, נובעות ממקור אחד טהור, ממידת הביטחון בהשם יתברך.

סוד שמות הביטחון וסגולתם

הרה"ק בעל **אהבת שלום מאקסוב** ע"ה (בספרו על פרשת במדבר) מבאר את דברי המשנה על דרך הרמז. הוא נסמך על המובא בכתבי האר"י הקדוש (פרי עץ חיים שער ספירת העומר פרק ז, ובוהר פרשת שמות דף כב ע"ב) כי קיים שם קדוש הנקרא "שם הביטחון", אשר על ידו מושפע שפע רב לאדם בכל צרכיו. כאשר אדם בוטח בהשם יתברך שייספק לו את כל מחסורו, הוא מעורר את השם הקדוש הזה ופותח בעבורו אוצרות של שפע בגשמיות וברוחניות. שם זה מורכב מהאותיות אבדט"ם, שהן האותיות המקדימות לשם אל"קים, ומספרן בגימטריא ע"ד, ויחד עם הכולל עולה החשבון כמניין המילה ביטחון.

מבאר האהבת שלום כי קיימות שתי מדרגות במידת הביטחון. המדרגה הראשונה והגבוהה ביותר היא של אדם הבוטח כל כך בהשם, עד שהוא מרגיש כאילו כל צרכיו כבר מוזמנים ומונחים בכף ידו, ועל כך נאמר (ישעיהו י"ב) הנה אגל ישועתי אֶבְטַח וְלֹא אֶפְחָד, שמתוך ביטחון שלם הוא משולל מכל פחד שמה יחסר לו. המדרגה השנייה, אף שאינה שלמה כראשונה, היא של אדם הבוטח שהשם יספק את צרכיו, גם אם אינו מרגיש זאת בפועל ממש. החידוש העצום הוא ששני שמות הביטחון הללו (שתי פנים ע"ד) עולים בדיוק כמניין המילה קמח. בא הדבר ללמדנו שעל ידי הביטחון, הממתיק את מידת הדין ומעורר את שם הביטחון, מתעוררים רחמים וזוכה האדם לקמח ולפרנסה ברווח.

הביטחון הוא כוח הקיום של התורה

יתרה מזו, הביטחון אינו רק מפתח לפרנסה, אלא הוא סוד קיומה של התורה עצמה. הגמרא (עירובין כ"ב, א) מלמדת שהתורה מתקיימת באדם החזק בביטחון. כפי שאמר אחד האמוראים לאשתו על דאגת פרנסת בני ביתו, מי שלומי קורמא באגמא (כלומר, וכי כלו עשבי השדה מן האגם שיש לי לדאוג לפרנסה), מתוך ביטחון מוחלט שהשם יספק את צרכיו גם בלא השתדלות. ואמנם לא כל אדם זוכה לאחוז במדרגה נשגבה זו, אך כל איש כפי שיעור הביטחון הנוטע בלבו, כך יזכה שהתורה תתקיים בידו. אולם ללא כל אחיזה במידת הביטחון, אפילו בדרגה הפחותה והבסיסית ביותר, נשמטת הקרקע ואין התורה יכולה להכות שורשים ולהתקיים בנפש האדם.

המשך בעמוד הבא

נהירין

פניני דעת
לנתיבות חיי היום

שכר לפום צערא - יסוד העמל והשמחה בעסק התורה

מעלתו של עמל

כשאנו ניגשים ללימוד התורה או לכל עבודה רוחנית, לעיתים אנו מחפשים את הדרך הקלה ואת ההבנה המהירה. אנו נוטים לחשוב ששלמות הלימוד נמדדת רק בידיעת החומר ובתוצאה הסופית. אך חז"ל מגלים לנו יסוד הפוך לחלוטין. העיקר והתכלית של קניין התורה אינו טמון רק בהבנה השכלית אלא דווקא ביגיעה, בטורח ובעמל שאנו משקיעים בה. היגיעה הרוחנית שניגרת על דף הגמרא היא זו שבונה את קומתו של האדם, מגינה עליו ומעניקה ללימוד את כוח נצחיותו.

תורה שאין עמה יגיעה

מו"ר אבי ע"ה פירש בכך יסוד נפלא על המשנה המוכרת באבות (פרק ב משנה ב) שכל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטלה. אין הכוונה רק לשילוב של מלאכה גשמית, אלא שכל לימוד תורה שאין עמו יגיעה ועמל כדרך שאדם עמל במלאכה, סופו בטל ואינו מתקיים. שכן הלימוד אינו יכול להיות רק בדרך של תענוג שטחי, אלא צריך להיות כדברי חז"ל (ברכות סג, ב) שאין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה. וזהו שאמר חז"ל על הפסוק (ויקרא כ"ג, א) 'אם תִּקְחֵת תְּלֹכוֹ, שתהיו עמלים בתורה, דהיינו שהלימוד יהיה מתוך יגיעה, פלפול ומשא ומתן בעוקמה של הלכה (וכמו שכתב רש"י בברכות ג, ב. אגרא דשמעתא סברא, שהוא יגע וטורח ומחשב להבין טעמו של דבר).

על פי זה פירש הט"ו (אורח חיים סימן מז סק"א) מדוע תקנו חז"ל בנוסח הברכה 'לעסוק בדברי תורה' (וכדברי הב"ח שם אות ג, שעיקר הרבטה היא על הנוסח והטורח), כדי להדגיש שעלינו להתייגע בה. זכות יגיעה זו היא המגינה על ישראל, וכאשר התרשלו ממנה התגלגל הדבר ונאבדו ישראל מארצם (כמו שדרשו בגמרא בבא מציעא פ"ה, ע"ב הכתוב 'על מה אבדה הארץ, על שלא בירכו בתורה תחילה, דהיינו שלא עסקו בה בדרך טורח ויגיעה, ולשון הליכה כפי שגדרש על הפסוק 'אם בחוקותי תלכו').

יגיעה מתוך אהבה הנחשבת לכמונה

אך למרות שהתורה דורשת עמל, יש לדעת כיצד לגשת לאותה יגיעה. כאשר אדם עושה את עבודתו באהבה ובחשק רב, יכול הוא להגיע למצב שבו היגיעה עצמה הופכת לעונג ולשמחה (כעין שנאמר ביעקב על העבודה בחל

יזיהו בעיני כימים אחדים כאבתו אותה). דוגמה מובהקת לכך מצאנו בעבודת הכהנים והלוויים בבית המקדש. עבודתם הייתה כרוכה בטורח רב, ועם כל זאת המקום נקרא בשם 'מנוחה ונחלה' (מכבאר במגילה י' א ששילה נקראת מנוחה וירושלים נחלה), מכיוון שמצאו מנוחה ושמחה גדולה בעצם עבודתם.

כך פירש הרה"ק רבי חיים מצאנז ע"ה (בספרו דברי חיים פרשת בחוקותי ד"ה בפסוק אם), שמי שעוסק בתורה בשמחה, גם היגיעה נחשבת לו לתענוג. אך גם מי שעדיין לא זכה למדרגה עליונה זו, והתורה קשה עליו ונחשבת בעיניו לעמל ויגיעה של ממש, גם הוא זוכה לכל הברכות האמורות בתורה, כפי שמבאר רש"י שהמילים 'אם בחוקותי תלכו' משמעותן להיות עמלים בתורה, בלשון עמל וכבדות, ודווקא על כך נאמרה הברכה 'ותתייגשמיכם בעתם'.

השכר על העמל עצמו

ייחודה של יגיעת התורה הוא שעצם העמל נחשב למצווה, גם אם האדם לא הצליח להשיג ולהבין את כל מה שלמד. הגמרא (ברכות כ"ה, ב) אומרת שתפילת בית המדרש כוללת את ההודיה 'אני עמל ומקבל שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר'. **הכתב סופר** (אורח חיים סימן י"ז) מקשה על כך, הרי גם העמלים בעיני העולם הזה כגון סוחרים, מקבלים שכר על עמלם. הוא מתרץ שהסוחרים אינם מקבלים שכר על עצם העמל אלא על הרווח הכספי שהשיגו, ואילו היו יכולים להרוויח בלא עמל היו שמחים בכך. אך בעסק התורה, השכר ניתן לאדם על עצם יגיעתו ועמלו בלי קשר להבנה, על דרך שאמר חז"ל לפום צערא אגרא.

הוראה למעשה:

כאשר אנו לומדים תורה ונתקלים בסוגיה קשה שלא מובנת לנו מיד, או כשאנו מנסים ליישם הנהגה טובה ומרגישים קושי עצום, אל לנו להתייאש. עלינו לזכור שהקושי אינו חיסרון אלא הוא עצם מהות העבודה. כל דקה של מאמץ, כל קמט של מחשבה במצב וכל קושי שאנו מתמודדים איתו, נרשמים כזכות עצומה בפני עצמה, עליה אנו מקבלים שכר מלא גם אם לא זכינו לסיים או להבין את הכל. ההבנה שזוהר רצון ה', שניגע ונעמול, בכוחה למלא אותנו בשמחה ולתת לנו את הכוח להמשיך להתמיד בעמל הקודש מתוך אהבה ומנוחת הנפש.

מלש היהלומים – להכיר בערכה העצום של נשמת יהודי

אוצר גנוז תחת ידינו

בשטף מאורעות הזמן וטרדות הקיום, אנו עלולים להתרגל בשגרת חיינו ולשכוח את גודל האוצר שהופקד בידינו. נשמת היהודי, שהיא חלק אלוה ממעל, משולה ליהלום נדיר ויקר שאין לו תחליף. ככל שאדם מכיר יותר בערך נשמתו ובעוצמתה, כך גוברת זהירותו לשמור עליה מכל משמר ולמקד אותה מכל פנם. מתוך שאיפה טהורה שתהא ראויה להשתבץ בכתר מלכו של עולם. עובדה פלאי מימי ילדותו של אחד מגדולי החסידות ממחישה יסוד עצום זה.

חשבון הנפש של ילד בן שש

מעשה שהיה אצל הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין ע"ה, בהיותו ילד רך כבן שש שנים. באותם ימים הגיע אחד הצדיקים להתאכסן בבית אביו, הרה"ק רבי שלום מפראהביטש ע"ה (אשר היה בנו של הרה"ק רבי אברהם המלאך ע"ה, בן הרה"ק המגיד ממעורטש ע"ה). מפאת הדוקדוק והבתים הקטנים של אותה תקופה, נהגו להליץ את האורחים בחדרי הילדים.

בנס אתו צדיק לחדרו של הילד רבי ישראל, ולפליאתו הוא רואה כי הילד אינו עולה על משכבו, אלא קם ומתהלך אנה ואנה בחדר שעה ארוכה. לשאלתו מדוע אינו ישן, השיב הילד כי הוא עוסק בעת בחשבון נפש. התפלא האורח ואמר, אף אני עשיתי חשבון נפש וכבר סימתיו זה מכבר, ועל מה יש לך, ילד רך בן שש, לערוך חשבון נפש ממושך כל כך, והרי אני רואה אותך כבר שעתים הולך ושב בעבודתך.

משל האומן והאבן היקרה

פתח רבי ישראל הקטן ואמר, אמשול לך משל למה הדבר דומה. מעשה במלך בשר ודם שהיה לו כתר מפואר ורצה לשבץ בו אבן יקרה ונדירה עד למאוד. מסר המלך את האבן לאומן מומחה כדי שילטש ויחצחץ אותה לקראת שיבוצה בכתר. משארה היחלומן את האבן, רתנו ואמר כי אינו מוסוגל לקבל על עצמו את המלאכה, שכן מדובר באבן יקרה כל כך והוא חושש מן ייכשל.

תמה המלך ושאל את האומן, הלא אתה המומחה הגדול ביותר בממלכה וכיצד זה תהסס. השיב לו האומן, דווקא משום שאני מכיר היטב את ערכה העצום של האבן, הפחד משתק אותי, שמא מרוב אימה אחרוך שלא במקום הנכון ואאבד את האבן כליל. ביקש המלך עצו מן האומן, והלה השיב שהעצה ההוגעת ביותר היא לקחת את האבן לאדם פשוט שאינו מבין ביהלומים.

בצל האמונה

המשך מעמוד קודם

משום כך אמר התנא, אם אין קמת, דהיינו אם אין בו אחד משני סוגי הביטחון העולמיים כמניין קמת, אזי אין תורה. ולהיפך, אם אין תורה אין קמת, שכן הביטחון יונק מן התורה. סוד זה רמזו ביעקב אבינו ע"ה, שהאות י"ד משמו רומזת לעשרת הדיברות, והאותיות "עקב" רמוזות לקע"ב המילים שבעשרת הדיברות, הרי שיעקב הוא סוד התורה (בצל הטורים שמות כ"ד). יעקב הוא גם סוד הביטחון, כפי שמוכח במדרש (בראשית רבה ח"ב ס"ב) שבאשר רדף אחריו אילוף בן עשוי, שאל יעקב "מאין יבוא עזרי", ומיד התחזק ואמר חס ושלום שייאוש ייכנס בלבי אלא "ענרני מעתה ה' עשה שלום וארץ". נמצא שמאחר שיעקב הוא סוד התורה והוא סוד הביטחון, הרי שהביטחון תלוי בתורה, ואם אין תורה אין קמת.

תאומים אהובים שלא יחסר להם מזון

מתוך חיבור זה בין עסק התורה לפרנסה, זוכים העוסקים בתורה להשגחה פרטית ולדאגה מתמדת ממרום. לא בכדי ניתנה התורה בחודש סיוון שבו שולט מזל תאומים (כפי שמבאר בספר עבודת ישראל לשיבוט), כדי לרמז שעם ישראל והקדוש ברוך הוא כביכול תאומים הם. וכשם שתאומים שווים ומרגישים זה את כאבו של זה (כמבאר במדרש שיר השירים רבה ה' ב על הפסוק ויזני תמלו), כך משתתף עמם בורא עולם. קשר אמיץ זה מעניק חיזוק עצום ללומדי התורה, שלא יחששו שמא יחסר להם עולם חוקם בשל עסקם בקדושה. בהיותם כתאומים עם בורא עולם הרי נאמר עליהם "בכל צְרָתָם לו צָר" (ישעיהו ס"ט), והוא ידאג לכל מחסורם כדי שיוכלו להמשיך ולהגות בתורה ללא הסחת הדעת.

סוד הכוונה בפסוק "פותח את ידך"

למרות ההבטחה הברורה, עדיין נשאלת השאלה מדוע

מאחר שאותו אדם אינו יודע את ערכה האמיתי של האבן הוא לא יפחד, ילטש אותה כרגיל והעבודה תצלח בידו.

הנמשל הנוקב – הכרת ערך הנשמה

המשך הילד וסיבר את אונתו של הצדיק עם הנמשל הנוקב. כאשר באים לעשות חשבון נפש לנשמה, אם מדובר באדם רגיל שאינו מבין את שוויה האמיתי, מלאכת החשבון אורכת לו חמש דקות בלבד. אך אני, מאחר שאני מבין היטב מהו הערך של הנשמה שהעניק לי הבורא, הריני מדקדק על כל תנועה ותנועה פן נפגמת בה. משום שקשה לי לשבץ אותה, ועל אחת כמה וכמה שקשה לתקן אותה ולהכינה כראוי לשבת בכתר מלכו של עולם.

שומר פתאים ה' – מלאמת היצר בילדות

גדלות זו של עמידה אותנה על משמר הנפש כבר מגיל ילדות, באה לידי ביטוי גם בחשבונותו של הרבי מרוז'ין כאשר נשאל פעם, עם כינסתו לעול תורה ומצוות, כיצד הצליח להחזיק מעמד ולהתגבר על היצר הרע בשנות ילדותו. הרי ידועים דברי המדרש (קהלת רבה ד' י) על הפסוק טוב יָלֵד מִסָּבֵן וְחָקֵם, כי יצר הטוב נקרא ילד משום שאינו מזדווג לאדם אלא מבין שלוש עשרה שנה ולמעלה, ואילו היצר הרע נכנס ביהם מיד עם היוולדו. אם כן, מנין שאב את הכוח לגבור על היצר הרע ללא סיועו של יצר הטוב.

השיב הרבי תשובה גאונית, בכל פעם שבא היצר הרע לפתות אותי, הייתי דוחה אותו בטענה הלכתית ברורה, שכן ההלכה קובעת שאין שומעים דברי בעל דין אחד שלא בפני בעל הדין השני. וכך הייתי מסרב להקשיב לטענותיו ודוחה אותו שוב ושוב עד שהגעתי לגיל בר מצווה, אז כבר נכנס בי היצר הטוב, ומעתה כשאשמע את דברי שניהם, אוכל לחשב בדעתי שכר עבירה כנגד הפסדה ולעמוד בבגורה במלחמה.

נקודה לחיים:

התבוננות במעשי הצדיקים נוטעת בנו תובנה מעשית עצומה לחיי היומיום. עלינו להקדיש בכל יום רגעים מספר כדי להתבונן בערכה האינסופי של נשמתנו. כאשר אדם מפנים שכל דיבור, מחשבה ומעשה שלו חורטים רושם ביהולם הרחני שברשותו, הוא נוהר פי כמה מהרהורי עבירה ומעשים פגמים, ומשתדל ללטש את מעשיו שיהיו זכים וראויים. כמו כן, בבוואו להתמודד מול פיתוי היצר הרע, עלינו ללמוד את כוחה של ההשגחה, לא לקבל החלטות פזיזות ולא לשמוע לצד אחד בלבד, אלא להמתין עד שנשמיע לעצמנו גם את קולו הטהור של היצר הטוב המחזיר אותנו למסלול.

אנו רואים לעיתים לומדי תורה ועובדי השם אשר מזונותיהם מצומצמים. קושיה זו כבר עלתה בגמרא (שבת קמ"ב). האומרת שצורבא מרבנן אינו נעשה עני, ומקשה הגמרא הרי אנו רואים בחוש תלמידי חכמים עניים. מתרצת הגמרא שאמנם יש תלמיד חכם עני, אך הוא אינו מחזר על הפתחים. על כך הקשה הרה"ק רבי בעריש מו"ד ש"ש ע"ה (הובא באמרי יוסף פרשת חיי שרה את כ"ו), והרי אנו רואים גם תלמידי חכמים שכן נאלצים לחזר על הפתחים.

משום כך ביאר את הגמרא בדרך פלאית על פי תורת הסוד. ההלכה קובעת (שולחן ערוך אורח חיים סימן נ"א סעיף ז') שחובה להתפלל על הפרנסה, ויש לכוון בפסוק "פותח את יָדְךָ וּמְשִׁיבֵי לֶקֶל חַי צְרוּן", שבו רמוזים השמות הקדושים המסוגלים לפרנסה (כמבאר בשער הכוונות ובפרי עין חיים. ססופי התיבות של מילים אלו הם תתך, שהוא שם הפרנסה). על כן כשהגמרא שואלת מדוע תלמידי חכמים מסוימים עניים, היא מתרצת "אהודרי אפתחא לא מיהדר", כלומר, אותם תלמידי חכמים לא חיזרו ודקדקו בכוונת "אפתחא", והיינו בפסוק "פותח את ידך", ולכן חסר להם השפע ומשום כך הגיעו לידי עניות.

שתי הדרכות יסודיות עולות מן הדברים. ראשית, עלינו לעבוד על מידת הביטחון מתוך הבנה ברורה שהיא הפתח האמיתי לכל השפע הנשמי והרוחני שלנו, ולשנן לעצמנו שוב ושוב כי הדאגה המוגזמת לעתיד הכלכלי פוגעת ביכולתנו לקלוט את קדושת התורה. שנית, קבלה מעשית וקלה לכל יום – בעת תפילת שחרית ומנחה, כשאנו אומרים "אשרי יושבי ביתך" ומגיעים לפסוק "פותח את ידך ומשביע לכל חי צְרוּן", עלינו לעצור לרגע קט, להתרכז היטב במילים, לכוון באמונה שלמה שהשם יתברך הוא הבורא לכל ברואים, ועל ידי התעוררות כוונה זו נזכה לפתיחת שערי השפע והברכה.

אור בתוך החושך – ערכה העצום של עבודת השם בזמן הסתר

עבודה שבלב מתוך הקושי

בדורות אנו, כשאנו מוקפים בהסתרות, טרדות וקשיים מבית ומחוץ, הלב נמלא לעיתים בתחושת קטנות. אנו מתבוננים על דורות ראשונים, על ימי תפארת בהם עמד בית המקדש על מכונו וגילו השכינה היה עובדה מוחשית, ועלולים להרגיש כי עבודתנו הדלה והשגרתית בקושי נחשבת. המאבקים הרותמים של שגרת היומיום מביאים אותנו לא פעם למחשבה שמעשיו הפשוטים אובדים בתוך חושך הגלות הארוכה. אך דווקא מתוך פרשת בלק, אנו זוכים לדלות מסר עצום ומורום, המגלה לנו עד כמה כל התגברות קטנה שלנו יקרה, אהובה וחשובה למעלה.

קושיית השפתי צדיק על דברי רש"י

בפרשתנו אנו קוראים את הברכה המפורסמת מה שבו אהליך יעקב משקנתוך ישראל (במדבר כ"ד). רש"י ע"ה מבאר שקיים כאן רמז לשתי תקופות בחיי העם. המילים אהליך יעקב מדברות על הזמן המואר שבו המשכן ובית המקדש היו קיימים. לעומת זאת, המילים משקנתוך ישראל מתייחסות לזמן שבו בית המקדש חרב ונתמשכן בעוונותינו.

על חלוקה זו עומד הרה"ק בעל שפתי צדיק מפליץ ע"ה (את מ"ו) ושואל שאלה גדולה. הרי כידוע, השם יעקב רומז לדרגה פחותה, מלשון עקב. לעומתו, השם ישראל מבטא גדולה, שררה ורוממות, כפי שנאמר לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל כי שרית עם אֱלֹהִים וְעַם אֱיָשִׁים וְתוֹכַל (בראשית לב ט). אם כן, הדבר מעורר פליאה עצומה, מדוע דווקא בזמן שבית המקדש היה קיים והתעבדה הייתה בשלמותה מיוחס לעם ישראל השם אהליך יעקב, ואילו על תקופת החורבן והגלות, שבה אנו משוללים מעבודת הכהנים בטהרתה, מופיע דווקא התואר הנשגב משקנתוך ישראל.

המאמץ בהסתר מייצר רוממות

כדי לברור זאת, מביא השפתי צדיק תירוץ מאיר עיניים שיש בו כדי להחזיר את נפש. בזמן שהמשכן ובית המקדש היו קיימים, תחושת הקרבה לבורא הייתה מוחשית וברורה. המדרש (שמות רבה לא) אומר על הפסוק משוש כל הארץ (תהלים מח ג), שלא היה יהודי אחד שהיה מיצר ודואג בזמן שבית המקדש היה קיים, הסיבה לכך פשוטה, אפילו אדם שהיה נכנס אל הקודש כשהוא מלא בעוונות, היה מקריב את קורבנו, מתכפר לו, והיה יוצא משם צדיק ונקי. אין לך שמחה גדולה מזו.

בתקופה מאירה שכזו, עבודת השם הייתה קלה יותר. עצם קיומו של המשכן הוסיף שפע ורוניות שהקלו על האדם. מכיוון שהעבודה הייתה טבעית ולא דרשה שביירה עצומה, הרי שהיא מוגדרת בבחינת יעקב, אך בזמנו אנו, שאין לנו לא משכן ולא מקדש ואנו נמצאים בהסתר פנים, המציאות שונה בתכלית. מתוך ההסתר, בלא נהניד קל של קדושה, וכל עבודה קטנה שיהודי עושה כדי לעשות נחת רוח לבורא יתברך, דורשים גבורה פנימית עצומה וקשים פי כמה. לכן, באותם זמנים של חורבן והסתר, כשיהודי מצליח לפעול למרות הקושי, הוא מגיע מיד לדרגה העליונה של ישראל מלשון שר ושלטי, וחובה לקרבה נדירה כיון שמעשיו כה חביבים ויקרים לפני הקדוש ברוך הוא.

הוראה למעשה:

החל מלמדים אותנו שברכה זו של בלעם הרשע לא נהפכה לקללה ונשארה לדורות. משכך, חובה על כל אחד ואחד מאיתנו להחזיר את האמת הזו אל עומק הלב. עלינו להכיר בגודל ההערכה שהקדוש ברוך הוא רוחש לכל מאמץ קל שלנו בעמקי הגלות שבה אנו נמצאים. כל התגברות על יצר, כל מילה של תפילה הנאמרת בכוונה, כל מחשבה טובה וכל פסיעה שאדם צועד לקראת בורא מתוך החושך, נחשבים למעשים נשגבים. אף אם הפירות אינם נראים לעין מיד, עלינו לזכור שעל ידי כל מאמץ אנו מתעלים לבחינת ישראל וזוכים להאיר באלו החיים את דרכנו בעבודת הקדוש.